

13.02.2019

Ärende/10

§ 43

Den av ledamoten Atte Harjanne väckta motionen om halvering av konsumtionen av kött- och mjölkprodukter till år 2025

HEL 2018-006850 T 00 00 03

Beslut

Stadsfullmäktige beslutade återremittera ärendet för ny beredning.

Behandling

Ledamoten Atte Harjanne understödd av ledamoten Maria Ohisalo föreslog att stadsfullmäktige skulle återremittera motionen för ny beredning utgående från att beredningen av den i motionen föreslagna planen inleds som en del av genomförandet av programmet för utsläppsminskning, att det som mål sätts en minskning med 50 % fram till år 2025 och att planeringen sker med hänsyn till de olika sektorernas olikartade möjligheter att minska konsumtionen av kött- och mjölkprodukter.

1 omröstningen

Fortsatt behandling av ärendet JA, återremiss NEJ

JA-förslag: Behandlingen fortsätter

NEJ-förslag: Stadsfullmäktige beslutar återremittera motionen för ny beredning utgående från att beredningen av den i motionen föreslagna planen inleds som en del av genomförandet av programmet för utsläppsminskning, att det som mål sätts en minskning med 50 % fram till år 2025 och att planeringen sker med hänsyn till de olika sektorernas olikartade möjligheter att minska konsumtionen av kött- och mjölkprodukter.

Ja-röster: 39

Maija Anttila, Pentti Arajärvi, Sirpa Asko-Seljavaara, Eva Biaudet, Harry Bogomoloff, Mika Ebeling, Laura Finne-Elonen, Tuula Haatainen, Juha Hakola, Eveliina Heinäluoma, Nuutti Hyttinen, Jukka Järvinen, Atte Kalleva, Arja Karhuvaara, Tapio Klemetti, Laura Kolbe, Pia Kopra, Kauko Koskinen, Terhi Koulumies, Heimo Laaksonen, Otto Meri, Björn Månsson, Alekski Niskanen, Dani Niskanen, Mia Nygård, Pia Pakarinen, Marcus Rantala, Mari Rantanen, Risto Rautava, Nasima Razmyar, Laura Rissanen, Wille Rydman, Daniel Sazonov, Juhani Strandén, Ilkka Taipale, Ulla-Marja Urho, Laura Varjokari, Juhana Vartiainen, Sinikka Vepsä

13.02.2019

Ärende/10

Nej-röster: 42

Zahra Abdulla, Ted Apter, Paavo Arhinmäki, Silja Borgarsdottir Sandelin, Jussi Chydenius, Mia Haglund, Sandra Hagman, Jasmin Hamid, Atte Harjanne, Kaisa Hernberg, Mari Holopainen, Veronika Honkasalo, Abdirahim Husu Hussein, Emma Kari, Otso Kivekäs, Mai Kivelä, Dan Koivulaakso, Silvia Modig, Elina Moisio, Sami Muttilainen, Jarmo Nieminen, Johanna Nuorteva, Maria Ohisalo, Hannu Oskala, Jenni Pajunen, Matti Parpala, Amanda Pasanen, Jaana Pelkonen, Terhi Peltokorpi, Petrus Pennanen, Tuomas Rantanen, Nelli Ruotsalainen, Mirita Saxberg, Satu Silvo, Anni Sinnemäki, Leo Stranius, Johanna Sydänmaa, Thomas Wallgren, Reetta Vanhanen, Sanna Vesikansa, Anna Vuorjoki, Ozan Yanar

Frånvarande: 4

Eero Heinäluoma, Ville Jalovaara, Mika Raatikainen, Paavo Väyrynen

Stadsfullmäktige beslutade återremittera ärendet för ny beredning.

Föredragande

Stadsstyrelsen

Upplysningar

Juha Kesänen, specialplanerare, telefon: 310 36117
juha.kesanen(a)hel.fi

Bilagor

1 Atte Harjanteen valtuustoaloite

Sökande av ändring

Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet

Beslutsförslag

Stadsfullmäktige betraktar den av ledamoten Atte Harjanne väckta motionen som slutbehandlad.

Föredragandens motiveringar

Ledamoten Atte Harjanne och 22 andra ledamöter framför i sin motion att klimatförändringen är ett av de största hoten mot människornas välfärd och miljö. I motionen konstateras bland annat att Helsingfors i sin strategi slagit fast att staden allvarligt tar sitt ansvar i arbetet med att stävja klimatförändringen. Det konstateras i motionen att en av de största källorna till klimatutsläpp är livsmedelsproduktionen, som också har stor inverkan på miljön och på djurens välfärd. I syfte att hejda nämnda effekter kan man minska på de animaliska produkternas andel av näringsintaget. I motionen konstateras det också att stadens åt-

13.02.2019

gårdsprogram beträffande utsläppsminskningar emellertid enbart innehåller en allmän rekommendation om vegetarisk mat utan konkreta åtgärder eller mål.

Det föreslås i motionen att staden slår fast att dess mål är att halvera konsumtionen av kött- och mjölkprodukter inom stadskoncernen fram till år 2025 och att staden backar upp målsättningen med att bereda planer och anvisningar för stadskoncernen.

Fostrans- och utbildningsnämnden konstaterar i sitt utlåtande (30.10.2018, § 232) att matsedels- och måltidsplaneringen för småbarnspedagogiken och undervisningen styrs av gällande kundgruppsbaserade näringsrekommendationer, såsom Mat ger hälsa och glädje – rekommendation om måltiderna inom småbarnspedagogiken (Statens näringsdelegation 2018), Vi äter och lär tillsammans – rekommendation för skolbespisningen (Statens näringsdelegation 2017) och de finländska näringsrekommendationerna Mat ger hälsa (Statens näringsdelegation 2014).

Sedan höstterminen 2007 har det vid skolor, gymnasier och yrkesläroanstalter i Helsingfors dagligen funnits måltidsalternativ att välja på. Parallellt med en kött- eller fiskbaserad huvudrätt bjuds det på ett vegetariskt huvudrättsalternativ. I början av år 2011 gick man in för att en dag i veckan är vikt för vegetarisk mat på alla verksamhetsställen inom undervisningen. Det är fritt fram för matgästerna att välja måltidsalternativ och sidorätter. För veganer har det sedan läsåret 2003/2004 funnits en daglig helhet med ett varmt mål mat, inom småbarnspedagogiken sedan våren 2018. Också inom småbarnspedagogiken har man varje vecka en vegetarisk dag.

Bland annat har Servicecentralen Helsingfors (affärsverket servicecentralen) i dagens läge en roterande sex veckors matsedel där 59,3 % är vegetariska huvudrätter, 30,5 % huvudrätter med kött och 10,2 % huvudrätter med fisk under de 30 dagarna. Inom andelen huvudrätter med kött utgörs 8,5 procentenheter av kalkon- eller broilerkött och 22 procentenheter av rött kött (svin- och/eller nötkött). Vid sidan av den vegetariska huvudrätten bjuds det en gång i veckan på en huvudrätt med fisk.

Planeringen av matsedlarna och måltiderna sker i samarbete med serviceproducenterna. Servicebeskrivningarna fastställer bland annat matsedlarnas och måltidernas principer, kvalitet och innehåll. Fostrans- och utbildningssektorn har som anordnare av småbarnspedagogik och utbildning ansvar för fastställandet av servicebeskrivningarna. Serviceproducenterna svarar för produktionen av matservice, anskaffningen av livsmedel, tillredningen och serveringen av mat.

Serviceproducenterna har på sektorns begäran utvecklat nya vegetariska rätter som innehåller proteinrika råvaror i stället för kött och mjölkhushållningsprodukter och som näringsmässigt är fullodig mat, till exempel av pulled havre, bondbönefärs samt soja- och havredrycker.

Ska man halvera användningen av mjölk- och köttprodukter fram till år 2025, förutsätter det en större tillgång på nya, proteinrika, växtbaserade råvaror som är lämpade för tillredning i storkök och som är i linje med gällande kostrekommendationer. Det krävs också att man säkerställer att de maträtter som utvecklas utifrån dessa ingredienser är välkomna och godtagbara.

Social- och hälsovårdsnämnden konstaterar i sitt utlåtande (25.9.2018, § 241) bland annat att social- och hälsovårdssektorn har utfäst sig att efterleva de nationella näringsrekommendationerna samt de rekommendationer som gäller för specialgrupper. Enligt de finländska näringsrekommendationerna från år 2014 innehåller en hälsofrämjande diet rikligt med produkter från växtriket, fisk, växtoljor, nötter, frön samt fettfria och fettsnåla mjölkprodukter. Näringsrekommendationerna bygger på ett grundligt vetenskapligt utredningsarbete, och de har som mål att främja hälsan och dessutom att kosten ska vara så hållbar som möjligt ur miljöns synvinkel. När det gäller matservicen inom social- och hälsovårdssektorn, bör man också beakta kundens specialbehov, bland annat åldrande och sjukdom.

I näringsrekommendationerna beaktar man den finländska matkulturen och finländska matvanor, dit mjölkprodukter hör. Mjölkprodukter är goda protein-, kalcium- och jodkällor och innehåller många slags vitaminer. Det har getts rekommendationer om den dagliga dosen av mjölkprodukter. Riklig förbrukning av fettfria och fettsnåla mjölkprodukter har enligt forskning ett samband med bland annat minskad risk för högt blodtryck, hjärninfarkt och typ 2-diabetes. Mjölkprodukter ger stor nytta, men samtidigt är de en tung börda för klimatet. Flytande mjölkprodukter kan ersättas med växtbaserade livsmedel där man har tillsatt kalcium och D-vitamin, till exempel soja- eller havredrycker. Med tanke på hållbar utveckling är det att rekommendera att man använder produkter som har förädlats från inhemska råvaror.

Kött hör till de finländska näringsrekommendationerna, eftersom det är en god proteinkälla vid sidan av mjölk, fisk och ägg och därför att kött innehåller speciellt mycket järn som väl upptas av kroppen. I näringsrekommendationerna ger man rekommendationer om maximal förbrukning av köttfabrikat och rött kött (nöt-, får- och svinkött) på grund av att rikligt intag har negativa hälsoeffekter. I fråga om rött kött rekommenderas det att man väljer fettsnåla sorter eller att det ersätts med kött av fjäderfä. För köttfabrikatens vidkommande rekommenderas sorter med

13.02.2019

liten mängd fett och salt. Att dra ner på konsumtionen av rött kött och av fabrikat med rött kött är motiverat också med hänsyn till klimatet. I fråga om förhållandet mellan förbrukning av viltkött och hälsan har man inte tillgång till tillräckliga vetenskapliga bevis.

Social- och hälsovårdsnämnden anser att man genom att höja grönsakernas andel av kosten och göra dem mera lockande kan få ner konsumtionen av andra maträtter och samtidigt främja hälsan samt motverka klimatförändringen. I planeringen av matsedeln och förverkligandet av matservicen är det med tanke på avsikten att reducera kostens klimateffekter också väsentligt att få ned mängden mat som går till spillo, att öka energieffektiviteten samt att beakta råvaror som hör till säsongen och som är närproducerade.

Direktionen för affärsverket servicecentralen har i sitt utlåtande (23.8.2018, § 31) konstaterat bland annat att affärsverket servicecentralen verkar i samarbete med Helsingfors stads fostrans- och utbildningssektor och social- och hälsovårdssektor, så att respektive sektor i egenskap av beställare stakar upp den linje enligt vilken servicecentralen som producent producerar service. Kostalternativ utvecklas i samarbete med sektorerna med beaktande av stadens, sektorernas och affärsverkets strategiska mål och ansvarsfullhetssynpunkter samt kost- och näringsrekommendationer för olika kundgrupper.

Direktionen för affärsverket servicecentralen konstaterar i sitt utlåtande också att vegetarisk mat har ökat i popularitet tack vare gott utvecklingsarbete. Det konstateras i utlåtandet att det är möjligt att ytterligare minska framför allt kötthalten jämfört med nuläget. Den i motionen föreslagna halveringen av förbrukningen fram till år 2025 anses mycket krävande, om inte branschen utvecklas så att det kommer ut sådana nya, ersättande produkter på marknaden som till näringshalten svarar mot rekommendationerna för olika kundgrupper.

Stadskansliet har inom ramen för en utveckling av upphandlingarna länge verkat för främjande av hållbara och miljövänliga upphandlingar, och målet är att minska på energi- och materialförbrukningen samt på de negativa miljökonsekvenserna under produktens eller tjänstens hela livscykel. Dessa mål främjas med hjälp av marknadsdialog och samarbete med leverantörerna. Staden har också deltagit aktivt i det nationella ekoupphandlingsnätverkets verksamhet, samarbetat med nordiska städer och deltagit i ICLEI:s projekt Procura+, där det centrala är att utbyta erfarenheter och utöka miljökunnandet när det gäller upphandlingar.

Exempelvis när det gäller anbudsförfarandet för mjölk- och köttprodukter har man hösten 2018 i anbudsförfarandet för skolornas och dag-

13.02.2019

Ärende/10

hemmens livsmedel för första gången utnyttjat kriteriet för palmolja (dvs. i miljömässigt och socialt hänseende hållbart tillverkad palmolja) och i samma anbudsförfarande har man för första gången fastställt kriterier för kött, vilka gäller djurens välfärd och hälsa, frihet från salmonella och användningen av mikrobläkemedel. Allt detta är krav på miniminivå.

Stadsstyrelsen konstaterar att anordnandet av matservice faller inom fostrans- och utbildningssektorns och social- och hälsovårdssektorns behörighet. Stadsstyrelsen godkände 10.2.2018 åtgärdsprogrammet Kolneutralt Helsingfors 2035 som ett riktgivande dokument för att komma igång med de åtgärder som behövs för att man ska kunna uppnå utsläppsminskningarna i stadsstrategin 2017–2021. I åtgärdsprogrammet i fråga, punkt 96, konstateras: "Andelen vegetarisk mat i skolorna och daghemmen höjs. Både skolmatsrekommendationen och kostrekommendationen för småbarnspedagogik innehåller en uppmuntran till att öka andelen vegetarisk mat. De nationella näringsrekommendationerna tjänar som underlag för bägge rekommendationerna."

En plan och anvisningar för en halvering av kött- och mjölkkonsumtionen på stadsnivå behövs inte, eftersom åtgärdsprogrammet Kolneutralt Helsingfors 2035 styr in ordnandet av matservicen på ett spår som leder mot nämnda mål. Fostrans- och utbildningssektorn samt social- och hälsovårdssektorn ska ta nämnda åtgärdsprogram i betraktande.

Enligt 30 kap. 11 § 2 mom. i förvaltningsstadgan ska stadsstyrelsen förelägga fullmäktige en motion som undertecknats av minst 15 ledamöter.

Föredragande

Stadsstyrelsen

Upplysningar

Juha Kesänen, specialplanerare, telefon: 310 36117
juha.kesanen(a)hel.fi

Bilagor

1 Atte Harjanteen valtuustoaloite

Sökande av ändring

Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet

För kännedom

Stadskansliet
Social- och hälsovårdssektorn

13.02.2019

Ärende/10

Fostrans- och utbildningssektorn
Affärsverket servicecentralen

Beslutshistoria

Kaupunginhallitus 28.01.2019 § 75

HEL 2018-006850 T 00 00 03

Eesitys

Kaupunginhallitus esitti kaupunginvaltuustolle seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto päättää katsoa valtuutettu Atte Harjanteen aloitteen loppuun käsitellyksi.

Käsittely

28.01.2019 Ehdotuksen mukaan äänestyksin

Palautusehdotus:

Reetta Vanhanen: Kaupunginhallitus palauttaa asian uudelleen valmisteluun siten, että aloitteessa esitetyn suunnitelman valmistelu aloitetaan osana päästövähennysohjelman toteuttamista. Tavoitteeksi asetetaan 50 % vähennys vuoteen 2025 mennessä. Suunnitelmassa on huomioitava eri toimialojen erilaiset mahdollisuudet vähentää liha- ja maitotuotteiden kulutusta.

Perustelut:

Aloite toteuttaa kaupungin päästövähennysohjelman seuraavia tavoitteita:

96. Lisätään kasvisruoan osuutta kouluissa ja päiväkodeissa. Sekä kouluruokasuositus että varhaiskasvatuksen ruokailusuositus kannustavat lisäämään kasvisruokaa ja molempien pohjana ovat kansalliset ravitsemussuositukset.

107. Kehitetään olemassa olevia ja käyttöönotetaan uusia hankintakriteerejä Helsingin kaupungin hankintoihin huomioiden elinkaari, kiertotalous ja ilmastonäkökulma paremmin.

108. Tunnistetaan kasvihuonekaasupäästöjen ja kiertotalouden kannalta merkittävät hankinnat ja kehitetään päästölaskentaa, elinkaarimalleja ja ilmastovaikutusten arviointia näihin hankintoihin. Tehdään hankintojen vaikuttavuuden arviointia ympäristönäkökulmasta.

13.02.2019

Ärende/10

109. Lisätään yritysysteistyötä tekemällä erilaisia kokeiluja ja yhteistyöpilotteja sekä haetaan rahoitusta innovatiivisten hankintojen toteuttamiseen ilmastopäästöjen vähentämiseksi.

Kannattaja: Ozan Yanar

Äänestys

JAA-ehdotus: Asian käsittelyä jatketaan

EI-ehdotus: Reetta Vanhasen palautusehdotus

Jaa-äännet: 9

Terhi Koulumies, Pia Pakarinen, Mika Raatikainen, Marcus Rantala, Nasima Razmyar, Wille Rydman, Daniel Sazonov, Tomi Sevander, Jan Vapaavuori

Ei-äännet: 6

Paavo Arhinmäki, Veronika Honkasalo, Anni Sinnemäki, Reetta Vanhanen, Sanna Vesikansa, Ozan Yanar

Kaupunginhallitus päätti jatkaa asian käsittelyä äänin 9 - 6.

21.01.2019 Pöydälle

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Juha Kesänen, erityissuunnittelija, puhelin: 310 36117
juha.kesanen(a)hel.fi

Kasvatus- ja koulutuslautakunta 30.10.2018 § 232

HEL 2018-006850 T 00 00 03

Lausunto

Kasvatus- ja koulutuslautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Ruokalistojen ja aterioiden suunnittelu tehdään yhteistyössä palveluntuottajien kanssa. Palvelukuvauksissa on määritelty mm. ruokalistojen ja aterioiden suunnittelun periaatteet, laatu ja sisältö. Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala vastaa varhaiskasvatuksen ja koulutuksen järjestäjänä niiden määrittelystä. Palveluntuottajat vastaavat ruokapalvelujen tuottamisesta, elintarvikkeiden hankinnasta, ruoan valmistuksesta ja ruoan tarjoilusta.

Varhaiskasvatuksen ja opetuksen ruokalista- ja ateriasuunnittelua ohjaavat voimassa olevat asiakasryhmäkohtaiset ravitsemussuositukset, kuten Terveyttä ja iloa ruoasta -varhaiskasvatuksen ruokailusuositus (VRN 2018), Syödään ja opitaan yhdessä -kouluruokailusuositus (VRN 2017) ja Suomalaiset ravitsemussuositukset (VRN 2014).

Suosituksen mukainen terveyttä edistävä ruokavalio sisältää runsaasti kasvikunnan tuotteita, kalaa, kasvisrasvoja ja -öljyjä ja vähärasvaisia maitovalmisteita. Ravitsemussuosituksen tavoitteena on terveyden edistämisen lisäksi myös ympäristön kannalta kestävä ruokavalio. Lasten ja nuorten ruokapalveluissa on ravitsemuslaadun lisäksi keskeistä, että ateriat ja ruokalajit ovat vaihtelevia, syömään houkuttelevia, tunnistettavia ja mieluisia. Ruokailijoiden ohjauksella vaikutetaan mm. ruokaan liittyviin asenteisiin, valintoihin ja säännölliseen ruokailurytmiin.

Toimialan eri asiakasryhmien aterioilla tarjotaan päivittäin vaihtelevasti ja monipuolisesti tuoreita juureksia, vihanneksia ja hedelmiä, ja ne ovat ruokailijoiden vapaasti otettavissa. Juurekset, vihannekset ja hedelmät tarjotaan pääsääntöisesti komponentteina ja paloina. Tarjoilutapa on lisännyt niiden menekkiä.

Varhaiskasvatuksen ja opetuksen ruokasuosituksessa suositellaan ruokajuomaksi rasvatonta maitoa ja piimää lautasmallin mukaisesti. Maito on mm. hyvä proteiinin ja D-vitamiinin lähde. Suositusten mukaisesti toimialan ruokapalveluissa on vähennetty punaisen lihan ja lisätty valkoisen lihan käyttöä. Ruokien tuotekehityksen yhteydessä mietitään aina myös yksittäisten raaka-aineiden tarkoituksenmukaista käyttöä ruokalajeissa. Ravitsemussuosituksissa ja suunnittelussa otetaan kuitenkin huomioon myös suomalainen ruokakulttuuri ja tottumukset.

Nykyisin mm. palvelukeskus Helsingin kuuden (6) viikon kiertävällä kouluruokalistalla on 30 päivän aikana kasvispääruokia 59,3 %, lihapääruokia 30,5 % ja kalapääruokia 10,2 %. Kalkkunaa tai broileria on lihapääruoista 8,5 % ja punaista lihaa (sika ja/tai nauta) 22 %, yhteensä lihapääruokia on 30,5 %. Kalapääruoka on kasvispääruoan rinnalla keran viikossa.

Helsingin kouluissa, lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa on syyslukukaudesta 2007 tarjottu päivittäin ateriovaihtoehtoja. Liha- tai kalapääruoan rinnalla on kasvispääruokavaihtoehto. Viikoittainen kasvisruokapäivä tuli kaikkiin opetuksen toimipisteisiin alkuvuodesta 2011. Ateriovaihtoehtoja lisäkkeineen ovat ruokailijoiden vapaassa otossa. Näin varmistetaan, että mahdollisimman moni ruokailija löytää päivittäin mieluisan vaihtoehdon. Vegaaneille on tarjottu päivittäin lämmin ateriakokonaisuus lukuvuodesta 2003 – 2004, varhaiskasvatuksessa ke-

13.02.2019

väästä 2018. Varhaiskasvatuksessa on myös viikoittain kasvisruokapäivä.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan ruokapalvelujen ruokakasvatukseen kuuluu olennaisesti, että aikuiset ohjaavat ja rohkaisevat ruokailijoita ottamaan riittävästi tarjolla olevia aterianosia lautasmallin ja oman kulutuksen mukaan. Kouluissa, lukioissa ja oppilaitoksissa salaattipöydän monipuolinen valikoima on tarjolla linjastossa ennen lämpimiä aterianosia. Toimialan ruokapalvelut edistävät eri tavoin ruokailijoiden terveyttä ja hyvinvointia ja niiden tuottamisessa otetaan huomioon myös ekologiset vaikutukset. Lasten ja nuorten osallisuus ruokapalveluissa varmistaa ruokien hyväksyttävyyttä ja mieluisuutta (ruokaraadit, ravintolatoimikunnat, Sapere-menetelmä).

Palveluntuottajat ovat kehittäneet toimialan pyynnöstä uusia proteiinipitoisia raaka-aineita sisältäviä ja lihaa sekä maitotaloustuotteita korvaavia kasvispohjaisia ravitsemuksellisesti täysipainoisia ruokalajeja esimerkiksi nyhtökaurasta, härkiksestä, soija- ja kaurajuomavalmisteista.

Kasvisruokien suosio ja mieluisuus kasvaa uusien mieluisten ja monipuolisten ruokalajien kehittämisen, uudenlaisten proteiinipitoisten kasvisraaka-aineiden saatavuuden ja monipuolistumisen sekä ruokailijoiden ruokailutottumusten muuttuessa.

Maito- ja lihatuotteiden käytön puolittaminen vuoteen 2025 edellyttää kuitenkin, että korvaavien uusien ja voimassa olevien ravitsemussuositusten mukaisten suurkeittiövalmistukseen soveltuvien proteiinipitoisten kasvisraaka-aineiden nykyistä laajempaa saatavuutta ja niistä kehitettyjen ruokalajien mieluisuuden ja hyväksyttävyyden varmistamista.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta suhtautuu myönteisesti siihen, että tehdyn valtuustoaloitteen tavoitteen tukemiseksi valmistellaan ja selvitetään kaupunkikonsernissa sitä koskeva suunnitelma ja ohjeistus siten, että ne varmistavat myös toimialan voimassa olevien ruokasuositusten toteutumisen.

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Liisa Pohjolainen

Lisätiedot

Airi Rintamäki, ruokapalvelupäällikkö, puhelin: 310 86307
airi.rintamaki(a)hel.fi

Sosiaali- ja terveyslautakunta 25.09.2018 § 241

HEL 2018-006850 T 00 00 03

13.02.2019

Ärende/10

Lausunto

Sosiaali- ja terveyslautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon valtuutettu Atte Harjanteen ym. valtuustoaloitteesta koskien liha- ja maitotuotteiden kulutuksen puolittamista vuoteen 2025 mennessä:

”Helsingin sosiaali- ja terveystoimialalla on sitouduttu noudattamaan kansallisia sekä erityisryhmiä koskevia ravitsemussuosituksia. Suomalaisen ravitsemussuosituksen 2014 mukaan terveyttä edistävä ruokavalio sisältää runsaasti kasvikunnan tuotteita, kalaa, kasviöljyjä, pähkinöitä, siemeniä sekä rasvattomia ja vähärasvaisia maitovalmisteita. Ravitsemussuositukset pohjautuvat perusteelliseen tieteelliseen selvitystyöhön ja niiden tavoitteena on terveyden edistämisen lisäksi ympäristön kannalta mahdollisimman kestävä ruokavalio. Sosiaali- ja terveystoimialan ruokapalveluja järjestettäessä tulee huomioida myös asiakkaan erityistarpeet esim. ikääntyessä ja sairastaessa.

Ravitsemussuosituksissa otetaan huomioon suomalainen ruokakulttuuri ja tottumukset, joissa maitovalmisteet ovat osana. Maitovalmisteet ovat hyviä proteiinin, kalsiumin, jodin ja monien vitamiinien lähteitä ja maitovalmisteille on annettu päivittäiset määräsuositukset. Rasvattomien ja vähärasvaisten maitovalmisteiden runsas käyttö on tutkimusten mukaan yhteydessä mm. pienempään kohonneen verenpaineen, aivohalvauksen ja tyypin 2 diabeteksen riskiin. Runsaiden hyötyjen ohella maitovalmisteiden ilmastokuorma on suuri. Nestemäiset maitovalmisteet on mahdollista korvata kasviperäisillä kalsiumilla ja D-vitamiinilla täydennetyillä elintarvikkeilla, kuten esimerkiksi soija- tai kaurajuomilla. Kestävän kehityksen kannalta kotimaisista raaka-aineista jalostetut tuotteet ovat suositeltavampia.

Liha kuuluu osana suomalaisiin ravitsemussuosituksiin, koska se on maidon, kalan ja kananmunan ohella hyvä proteiinin lähde ja siinä on erityisen runsaasti hyvin imeytyvää rautaa. Lihavalmisteille ja punaiselle lihalle (naudan-, lampaan- ja sianliha) on ravitsemussuosituksissa annettu käytön enimmäismääräsuosituksia johtuen niiden runsaan käytön haitallisista terveysvaikutuksista. Punaisen lihan osalta suositellaan valitsemaan vähärasvaisia laatuja tai korvaamaan se siipikarjan lihalla, lihavalmisteista suositellaan vähärasvaisia ja -suolaisia laatuja. Erityisesti punaisen lihan ja siitä tehtyjen valmisteiden käytön vähentäminen on perusteltua myös ilmaston kannalta. Riistan lihan käytön ja terveyden välisistä yhteyksistä ei ole saatavilla riittävää tutkimusnäyttöä.

Sosiaali- ja terveyslautakunta katsoo, että lisäämällä kasvisten osuutta ja houkuttelevuutta ruokavaliossa voidaan vaikuttaa muiden ruokien ku-

13.02.2019

Ärende/10

lutukseen vähentävästi ja samalla edistää terveyttä sekä torjua ilmastomuutosta. Ruoan ilmastovaikutuksia vähennettäessä keskeistä on myös ruokahävikin pienentäminen, energiatehokkuuden lisääminen sekä kauden mukaisten ja lähialueella tuotettujen raaka-aineiden huomiointi ruokalistasuunnittelussa ja ruokapalvelujen toteutuksessa.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Ravitsemuksella on tärkeä merkitys yksilön hyvinvointiin ja terveyteen. Myös erityistilanteissa ja -tarpeissa on ensisijaisen tärkeää varmistua yksilön hyvän ravitsemuksen toteutumisesta. Kasvisten käytön lisääminen edistää terveyttä ja on suositeltavaa kaikissa sosiaali- ja terveystoimen asiakasryhmissä."

Käsittely

25.09.2018 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

Asiassa tehtiin seuraavat vastaehdotukset:

Vastaehdotus 1:

Jäsen Sandra Hagman: Korvataan lausunnon toinen ja kolmas kappale seuraavilla muotoiluilla:

"Ravitsemussuosituksissa otetaan huomioon suomalainen ruokakulttuuri ja tottumukset. Ruokakulttuuri muuttuu ajassa, mistä syystä ilmastomuutoksen ajassa siihen on etsittävä ympäristön ja ilmaston kannalta kestäviä vaihtoehtoja. Suomalaisiin ravitsemussuosituksiin nykyisiin kuuluvat maitovalmisteet ovat hyviä proteiinin, kalsiumin, jodin ja monien vitamiinien lähteitä, mutta runsaiden hyötyjen ohella niiden ilmastokuorma on suuri. Nestemäiset maitovalmisteet on mahdollista korvata kasviperäisillä kalsiumilla ja D-vitamiinilla täydennetyillä elintarvikkeilla, kuten esimerkiksi soija- tai kaurajuomilla. Kestävän kehityksen kannalta kotimaisista raaka-aineista jalostetut tuotteet ovat suositeltavampia.

Liha kuuluu osana suomalaisiin ravitsemussuosituksiin, koska se on hyvä proteiinin ja raudan lähde. Lihavalmisteille ja punaiselle lihalle (naudan-, lampaan- ja sianliha) on ravitsemussuosituksissa kuitenkin annettu käytön enimmäismääräsuosituksia johtuen niiden runsaan käytön haitallisista terveysvaikutuksista. Erityisesti punaisen lihan ja siitä tehtyjen valmisteiden käytön vähentäminen on perusteltua myös ilmaston kannalta. Riistan lihan käytön ja terveyden välisestä yhteyksistä ei ole saatavilla riittävää tutkimusnäyttöä."

Kannattaja: jäsen Heidi Ahola

Vastaehdotus 2:

Jäsen Heidi Ahola: Korvataan lausunnon neljännessä kappaleessa vir-

13.02.2019

ke "Sosiaali- ja terveyslautakunta katsoo, että lisäämällä kasviksia ruokavalioon voidaan vaikuttaa muiden ruokien kulutukseen vähentävästi ja samalla edistää terveyttä sekä torjua ilmastonmuutosta" virkkeellä "Sosiaali- ja terveyslautakunta katsoo, että vähentämällä liha- ja maitotuotteiden käyttöä ja korvaamalla niitä kasvipohjaisilla tuotteilla voidaan vähentää ilmastopäästöjä ja samalla edistää terveyttä."

Kannattaja: jäsen Ahto Apajalahti

Vastaehdotus 3:

Jäsen Hannu Tuominen: Korvataan lausunnon neljännessä kappaleessa virke "Sosiaali- ja terveyslautakunta katsoo, että lisäämällä kasviksia ruokavalioon voidaan vaikuttaa muiden ruokien kulutukseen vähentävästi ja samalla edistää terveyttä sekä torjua ilmastonmuutosta" virkkeellä "Sosiaali- ja terveyslautakunta katsoo, että lisäämällä kasvien osuutta ja houkuttelevuutta ruokavaliossa voidaan vaikuttaa muiden ruokien kulutukseen vähentävästi ja samalla edistää terveyttä sekä torjua ilmastonmuutosta."

Kannattaja: jäsen Seija Muurinen

Vastaehdotus 4:

Jäsen Hannu Tuominen: Korvataan terveys- ja hyvinvointivaikutuksia koskevassa kappaleessa virke "Kasvien käytön lisääminen edistää terveyttä ja on suositeltavaa kaikissa sosiaali- ja terveystoimen asiakasryhmissä" virkkeellä "Kasvien käytön lisääminen ja eläinperäisten tuotteiden vähentäminen edistää terveyttä ja on suositeltavaa kaikissa sosiaali- ja terveystoimen asiakasryhmissä."

Kannattaja: jäsen Ahto Apajalahti

Vastaehdotus 5:

Jäsen Ahto Apajalahti: Lisätään terveys- ja hyvinvointivaikutuksia koskevan kappaleen loppuun uusi lause: "Eläinperäisten tuotteiden käytön vähentäminen edistäisi myös eläinten hyvinvointia."

Kannattaja: jäsen Sandra Hagman

Sosiaali- ja terveyslautakunnan lausunto syntyi seuraavien äänestysten tuloksena:

1 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Vastaehdotus 1 (jäsen Sandra Hagman)

Jaa-äännet: 10

Tapio Bergholm, Cecilia Ehrnrooth, Maritta Hyvärinen, Seija Muurinen,

13.02.2019

Ärende/10

Matias Pajula, Mari Rantanen, Karita Toijonen, Hannu Tuominen, Tuomas Tuure, Sanna Vesikansa

Ei-äännet: 3

Heidi Ahola, Ahto Apajalahti, Sandra Hagman

Tyhjä: 0

Poissa: 0

Sosiaali- ja terveyslautakunta hyväksyi esittelijän ehdotuksen äänin 10 - 3.

2 äänestys

JAA-ehdotus: Vastaehdotus 2 (jäsen Heidi Ahola)

Ei-ehdotus: Vastaehdotus 3 (jäsen Hannu Tuominen)

Jaa-äännet: 3

Heidi Ahola, Ahto Apajalahti, Sandra Hagman

Ei-äännet: 8

Cecilia Ehrnrooth, Maritta Hyvärinen, Seija Muurinen, Matias Pajula, Mari Rantanen, Hannu Tuominen, Tuomas Tuure, Sanna Vesikansa

Tyhjä: 2

Tapio Bergholm, Karita Toijonen

Poissa: 0

Sosiaali- ja terveyslautakunta hyväksyi tässä äänestyksessä jäsen Hannu Tuomisen vastaehdotuksen äänin 8 - 3 (tyhjää 2).

3 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Vastaehdotus 3 (jäsen Hannu Tuominen)

Jaa-äännet: 4

Tapio Bergholm, Maritta Hyvärinen, Mari Rantanen, Karita Toijonen

Ei-äännet: 9

Heidi Ahola, Ahto Apajalahti, Cecilia Ehrnrooth, Sandra Hagman, Seija Muurinen, Matias Pajula, Hannu Tuominen, Tuomas Tuure, Sanna Vesikansa

Tyhjä: 0

Poissa: 0

13.02.2019

Ärende/10

Sosiaali- ja terveyslautakunta hyväksyi jäsen Hannu Tuomisen vastaehdotuksen äänin 9 - 4.

4 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Vastaehdotus 4 (jäsen Hannu Tuominen)

Jaa-äännet: 7

Tapio Bergholm, Cecilia Ehrnrooth, Maritta Hyvärinen, Seija Muurinen, Matias Pajula, Mari Rantanen, Karita Toijonen

Ei-äännet: 6

Heidi Ahola, Ahto Apajalahti, Sandra Hagman, Hannu Tuominen, Tuomas Tuure, Sanna Vesikansa

Tyhjä: 0

Poissa: 0

Sosiaali- ja terveyslautakunta hyväksyi esittelijän ehdotuksen äänin 7 - 6.

5 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Vastaehdotus 5 (jäsen Ahto Apajalahti)

Jaa-äännet: 9

Tapio Bergholm, Cecilia Ehrnrooth, Maritta Hyvärinen, Seija Muurinen, Matias Pajula, Karita Toijonen, Hannu Tuominen, Tuomas Tuure, Sanna Vesikansa

Ei-äännet: 3

Heidi Ahola, Ahto Apajalahti, Sandra Hagman

Tyhjä: 1

Mari Rantanen

Poissa: 0

Sosiaali- ja terveyslautakunta hyväksyi esittelijän ehdotuksen äänin 9 - 3 (tyhjää 1).

Sosiaali- ja terveyslautakunta antoi esittelijän ehdotuksesta poikkeavan lausunnon.

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

13.02.2019

Ärende/10

Lisätiedot

Paula Marttinen, ruokapalveluohjaaja, puhelin: 310 43118
paula.marttinen(a)hel.fi

Palvelukeskusliikelaitoksen johtokunta 23.08.2018 § 31

HEL 2018-006850 T 00 00 03

Lausunto

Palvelukeskusliikelaitoksen johtokunta antoi lausunnon:

Palvelukeskusliikelaitos toimii yhteistyössä Helsingin kaupungin kasvat-
tus ja koulutus –toimialan sekä sosiaali- ja terveystoimialan kanssa si-
ten että toimiala määrittää tilaajana linjaukset, joiden mukaan Palvelu-
keskus tuottajana tuottaa palvelut. Ruokavaihtoehtoja kehitetään yhtei-
styössä toimialojen kanssa huomioiden kaupungin, toimialojen ja liike-
laitoksen strategiset tavoitteet ja vastuullisuusnäkökulmat sekä eri asi-
akaryhmille määritellyt ruokailu- ja ravitsemussuositukset.

Kouluissa kasvisruokavaihtoehto on tarjolla joka päivä, ja se on ollut
vapaasti otettavissa vuodesta 2007. Kaikkiin kouluihin tuli vuoden 2011
alusta kasvisruokapäivä, jolloin tarjolla on tarjolla kaksi kasvisruoka-
vaihtoehtoa. Päiväkodeissa on joka viikko yksi kasvisruokapäivä.
Useimmissa henkilöstöravintoloissa on päivittäin tarjolla linjastotilojen
salliessa kasvisvaihtoehto.

Päiväkodeissa, kouluissa ja hoitolaitoksissa halukkaille on tarjolla myös
vegaanivaihtoehto. Valinnan monipuolisuudella pyrimme toteuttamaan
tärkeimmän tavoitteen että etenkin päiväkotien, koulu- ja ikäihmisten ru-
okailussa asiakkaat oppivat ruokailemaan säännöllisesti ja tasapainoi-
sesti.

Uusia kasvisruokia on kehitetty ja kehitetään koko ajan. Seuraamme
uusien proteiinipitoisten lihaa korvaavien vaihtoehtojen kehittymistä. Ki-
innitämme huomiota ruoan houkuttelevuuteen, jotta asiakkaat nauttivat
tarjolla olevan aterian ja valitsisivat yhä useammin kasvisvaihtoehdon.
Koulujen kasvisruokia kehitettäessä oppilaat ovat olleet mukana kehi-
tystyössä. Kuluvan vuoden aikana on muun muassa päiväkotien ruoka-
listalla korvattu leikkeleitä kasvislevitteillä.

Ruokapalvelun toteuttamista ohjaavat kansalliset eri ryhmille laaditut
ravitsemus- ja ruokailusuositukset, joiden pohjalta sovitaan tarkemmin
ruokalistojen sisällöstä yhteistyössä kasvatuksen ja koulutuksen toimia-
lan sekä sosiaali- ja terveystoimialan kanssa. Suosituksissa aterioille
suositellaan ruokajuomaksi maitoa tai piimää, joten suositusten valossa

13.02.2019

emme näe aiheelliseksi vähentää maidon tarjoamista ruokajuomana. Maito pidetään hyvänä eri ravintoaineiden lähteenä, sillä siinä on proteiinia, B12-vitamiinia, kalsiumia, D-vitamiinia ja jodia.

Ikääntyneiden ruokailusuosituksessa proteiinin osuudeksi suositellaan 18 prosenttia energiasta. Koska ikääntyneiden syömät ruokamäärät ovat melko pieniä, on erittäin haastavaa turvata riittävä proteiinin saanti ilman maitotaloustuotteita ja lihaa toteutettaessa ruokailua hoitolaitoksissa ja kotiateriapalvelussa.

Päiväkoti- ja kouluruokailulla on myös kasvatuksellinen merkitys. Varhaiskasvatukseen on kehitetty yhdessä toimialan kanssa ruokakasvatusmateriaalia, jonka avulla lapset tutustuvat mm. uusiin ruokalajeihin ja makuihin sekä erilaisiin kasviksiin.

Kasvisruoan suosio on kasvanut hyvän kehitystyön tuloksena, ja näemme mahdollisuuksia siihen että etenkin lihapitoisuutta voimme vielä vähentää nykyisestään, mutta aloitteen ehdotusta puolittaa kulutus vuoteen 2025 mennessä pidämme hyvin haasteellisena, ellei alan kehityksessä tule markkinoille uusia korvaavia tuotteita, jotka vastaavat ravitsemussisällöltään suosituksia eri asiakasryhmille.

Esittelijä

toimitusjohtaja
Antti Värtelä

Lisätiedot

Raimo Niippa, hallintopäällikkö, puhelin: 310 27609
raimo.niippa(a)hel.fi
Anne Koskinen, yksikönjohtaja, puhelin: 310 36983
anne.koskinen(a)hel.fi